

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, визнання та виконання арбітражного рішення, арбітраж під час воєнного стану в Україні.

Key words: international commercial arbitration, recognition and enforcement of the arbitral award, arbitration during martial law in Ukraine.

КОВАЛЕВИЧ ІГОР ІГОРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права та процесу*

ОБМЕЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ, В УМОВАХ ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної війни в Україні інтерес до віртуальних активів (криптовалюти) почав стрімко зростати в порівнянні з попередніми роками.

17 лютого 2022 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про віртуальні активи» (надалі – Закон) було на законодавчому рівні було визначено таку категорію як віртуальний актив. Відповідно до Закону віртуальний актив це нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, яке має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі [1].

Закон розділяє віртуальні активи на дві категорії.

Перша – це забезпечені віртуальні активи – ті що можуть посвідчувати майнові права. Під посвідченням майнових прав розуміється підтвердження права власника забезпеченого віртуального активу вимагати об'єкт забезпечення. Об'єкт забезпечення віртуального активу визначається правочином, згідно з яким такий віртуальний актив створено. Зокрема, виділяється забезпечення валютними цінностями (прикладом є «stablecoin» – вид віртуального активу, що забезпечується валютою) та цінними паперами (security token) або деривативними фінансовими інструментами.

Друга – це незабезпечені віртуальні активи, тобто такі, що не посвідчують жодних майнових або немайнових прав. Яскравими прикладами є загальновідомі віртуальні активи Bitcoin та Ethereum.

Законом встановлюється, що на території України віртуальні активи не є засобом платежу та не можуть бути предметом обміну на майно (товари), роботи (послуги). Тобто юридично виключається можливість розрахунку за допомогою віртуальних активів. Водночас віртуальні активи досить часто використовуються населенням для різних цілей.

У 2021 році, за даними аналітичної компанії Chainalysis, Україна входила до п'ятірки країн-лідерів з використання криптовалют [2].

Вказана ситуація спричинена тим, що віртуальні активи можуть використовуватися з різними цілями: заощадження, уникнення девальвації гривні шляхом використання віртуальних активів як альтернативи фіатним грошам, підтримки Збройних сил України, виведення коштів за кордон.

Таким чином, війна стала сильним поштовхом для збільшення кількості криптоплатежів як добросовісних, так і спекулятивних пов'язаних з виведення коштів за кордон, адже це швидко, вигідно та не підпадає під регуляторні обмеження та контроль.

Офіційної інформації навіть приблизної стосовно суми грошей, яку було виведено з країни від початку війни таким шляхом наразі немає. Водночас про значущість таких сум для України, свідчать запроваджені обмеження Національного банку, який спробував унеможливити такий процес.

Зокрема 21 квітня 2022 року Національний банк України (надалі – НБУ) встановив обмеження у розмірі 100 000 грн на місяць на P2P-перекази (перекази від однієї людини іншим людям) та операції «quasi cash» із власною іноземною валютою для придбання активів, які потім можуть конвертуватися у кошти. Серед таких операцій: поповнення електронних гаманців, брокерських або форекс-рахунків, придбання віртуальних активів на криптобіржах тощо.

Тобто з 21 квітня купівля криптовалют та інших віртуальних активів на криптобіржах може здійснюватися виключно із власної іноземної валюти, при цьому діятиме ліміт у розмірі 100 тис. грн. в той час, як раніше такі операції можна було здійснювати гривнями.

Відповідні зміни внесені постановою Правління НБУ від 20 квітня 2022 року № 78 «Про внесення змін до постанови Правління НБУ від 24 лютого 2022 року № 18» (надалі – Постанова № 78) [3].

При цьому на практиці банки не завжди можуть технічно проконтролювати вказані ліміти, у зв'язку з чим блокують усі криптооперації, побоюючись порушити обмеження. Наприклад, «ПриватБанк», «Монобанк» тимчасово заборонив своїм клієнтам заводити гривні на криптовалютні біржі. Успішне поповнення можна здійснити тільки в одній із 25 спроб.

Запровадження таких обмежень нерозривно пов'язано з іншим обмеженням НБУ коли було заборонено продаж валюти через онлайн-банкінг.

Водночас серед українських користувачів набула значного поширення інша легальна можливість конвертації гривні у валюту шляхом використання функціоналу фінтех-додатку Revolut та платіжних систем PayPal та Wise. Вказані сервіси раніше не працювали в Україні, однак через війну доступ до них відкрили для українців.

Так через Revolut та Wise користувачі здійснювали поповнення віртуальних валютних рахунків за допомогою гривневих карт. PayPal дозволяв конвертувати гривню у валюту. Після чого валюту можна було

перевести іншому користувачеві платіжної системи. Далі гроші можна було залишити поза банківською системою України (на рахунках Revolut, Wise, PayPal), перевести на валютний рахунок в українському банку або на криптобіржу.

Відповідно до даних НБУ опублікованих на своєму сайті значні обсяги купівлі валюти банками для розрахунків із міжнародними платіжними системами створюють певний додатковий тиск на валютний ринок. Зокрема, у березні обсяг чистих перерахувань іноземної валюти українськими банками на користь міжнародних платіжних систем становив 1,7 млрд дол. США, а з початку квітня (станом на 18 квітня) – 0,9 млрд дол. США [4].

З прийняттям НБУ Постанови № 78 така можливість була обмежена та більше не реалізовується українськими користувачами оскільки банки відповідно до вимог даної постанови блокують такі операції.

Криптоспільнота в такій ситуації не залишилася осторонь та намагається домовитися з регулятором, щоб НБУ знову дозволив заводити кошти на біржі зокрема шляхом використання гривневих карт, оскільки далеко не у всіх користувачів бірж з України є валютні карти та валютні кошти на них.

В даній ситуації регулятору необхідно знайти компромісне рішення, яке б враховувало інтереси всіх сторін. Одним з таких рішень може бути тимчасове заморожування біржами введених активів з гривневих карт шляхом обмеження можливості виведення з біржі.

Таким чином, з введенням воєнного стану у законодавця виникла потреба у зміні правового регулювання не тільки у військовій, трудовій, соціальній сферах життя, а й у сфері обігу віртуальних активів, яка серед інших залишається найменш врегульованою. Прийняття НБУ Постанови № 78 є першою спробою регулятора втрутитися в діяльність криптобірж. Запроваджені обмеження також потребую свого доопрацювання з метою дотримання балансу інтересу всіх сторін таких відносин: користувачі криптобірж, криптобірж та держави з метою недопущення виникнення нових способів обходу запроваджених обмежень, які тільки сприятимуть тінізації обігу віртуальних активів та відтоку криптоінвесторів з українського ринку.

Список використаних джерел:

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (набирає чинності з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами).
2. Дані аналітичної компанії Chainalysis. URL: <https://www.chainalysis.com>
3. Постанова Правління НБУ від 20 квітня 2022 року № 78 «Про внесення змін до постанови Правління НБУ від 24 лютого 2022 року № 18». URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_20042022_78

4. Повідомлення НБУ щодо запровадження додаткових заходів для запобігання непродуктивному відтоку капіталу. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovadjuje-dodatkovyi-zahodi-dlya-zapobigan-nya-neproduktivnomu-vidtoku-kapitalu>

Ключові слова: віртуальні активи, криптовалюта, заходи правового регулювання, обіг активів.

Key words: virtual assets, cryptocurrency, legal regulation measures, asset turnover.

КЛИМЕНКО ОЛЕКСАНДР ВІТАЛІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права та процесу*

ДО ПИТАННЯ ПРО ОЦІНОЧНІ КАТЕГОРІЇ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Оціночне поняття – це категорія, що недостатньо точно визначена або зовсім не визначена законодавцем або теорією права, та яка уточняється уповноваженим органом або його посадовою особою під час її правозастосування. Разом з тим, у практичному середовищі можна побачити уточнення суттєвих ознак та зміст, що містить оціночне поняття, внаслідок чого звужується або розширюється обсяг застосування цього терміну. Варто також відзначити, що багато вчених намагались визначити дефініцію «оціночне поняття», але до спільної думки так і не дійшли.

Розуміння оціночних норм необхідне, адже вони становлять основу інституту антимонопольного регулювання. Звичайна чітко визначена правова норма не може передбачити усього різноманіття можливих ринкових ситуацій. Застосовуючи такі поняття, законодавець намагається врегулювати весь масив відносин, у тому числі нестандартні ситуації, які виникають у господарській діяльності.

Відповідно такий підхід до правового регулювання має свої переваги та недоліки. До переваг слід віднести те, що в ідеальних умовах можливість варіативної поведінки уповноважених органів є більш широкою, що залежить від правосвідомості суб'єкта правозастосування та дає йому можливість здійснювати регулювання керуючись конкретними обставинами справи, ситуацією на ринку, соціально-економічним станом в державі тощо.

Недоліком можна визначити те, що використання оціночних понять без встановлення чітких критеріїв може бути підставою отримання посадовими особами, зокрема Антимонопольного комітету України (далі – АМКУ) неправомірної вигоди при прийнятті рішень